

Mededeelingen.

NOGMAALS WINDSINGELS

door

Ch. Tromp Meesters.

Door verschillende omstandigheden kom ik er pas thans toe te reageeren op het stukje „Windsingels” van den heer B. Stoffel in nr. 2 van dezen jaargang naar aanleiding van mijn artikeltje over hetzelfde onderwerp in nr. 11 van het vorig jaar.

Ik ben overtuigd dat de heer Stoffel niet heeft bedoeld de bewoners der „zuivere” poldergebieden of mij onaangenaam te zijn, maar dat neemt die weg dat ik „zij tegen” zijn vertolking van een in zekere kringen blijkbaar heerschende stemming meen te moeten verzetten.

Het zijn noch de bewoners van de zuivere akkerbouwbedrijven in het Noorden, Midden en Zuiden van ons land, noch hun collega's op de zuivere graslandbedrijven, die hun bedrijf diskwalificeeren als „fabriek”, doch het zijn de welmeenende aesthetici, die waarschijnlijk meenen op die wijze de menschen te winnen voor verandering! Het doet vreemd aan te lezen dat niet alle boeren gelijk over het leven en hun dagelijkschen arbeid denken (doen stedelingen dat wel?) en voorts te vernemen dat degenen, die van geslacht op geslacht in de bouwolders, of in de weidestrekken van groote gebieden in Friesland, of Noord- en Zuid-Holland heeft moeten leven en werken, het waarschijnlijk met ongezonde denkbeelden te kwaad heeft.

Objectieve gegevens heb ik in het artikel van den heer Stoffel niet gevonden, want het gaat immers heelemaal niet om moestuinen of fruittuinen, maar over akkerbouw.

De Geldersche en Overijsselsche boeren zijn in velerlei opzicht gelukkige menschen omdat ze in een prachtige omgeving wonen; of ze in doorsnee gezonder denkbeelden over leven en werken hebben durf ik niet te beoordeelen. Vast staat dat het meerendeel hunner singels en houtwallen, maar vooral ook boschjes niet zijn aangelegd voor het verkrijgen van luwte, doch dat deze overblijfselen vormen van vroegere, veel uitgestrektere bosschen, die zij steeds meer hebben ingekrompen.

De eigenaardige vraag aan het slot, of de menschen bij Zoutkamp geen verlangens zouden voelen naar een bestaan op hooger peil is m.i. misplaatst. Ik meen uit deze vraag te moeten concludeeren, dat de heer Stoffel onbekend is met het landschap-schoon van het ruime Groningsche polderland met zijn kapitale boerderijen omgeven door hooge boomgroepen met op groote afstanden dorpen met kerkspitsen en korenmolens en — vóór de iepziekte — met enkele mooie beplante wegen, maar zonder houtwallen en singels, die op een door particulieren met groote kosten ingepolderden grond hun bestaansrecht zakelijk moeten aantoonen alvorens te worden geplant. Het schoone en evenwichtige van het landschap zit toch niet alleen in windsingels en houtwallen?

BOSCHBOOMVERBETERING IN NOORD-EUROPA

door

B. Stoffel.

In alle landen van Noord-Europa is in den boschbouw een zelfde streven merkbaar, naar grooter houtvoortbrenging en waardevoller houtkwaliteit.

In al die landen zijn instituten voor onderzoek opgericht en tracht men hout als grondstof voor vele nieuwe industriën in eigen land voort te brengen. Bovendien worden in laboratoria in warme en koude kassen en bakken, soorten en variëteiten gekweekt die de houtopbrengst belangrijk kunnen vergrooten.

Dit alles is ook op onze breedtegraad, waar het aantal houtsoorten zooveel grooter is dan in Noord-Europa, evenzeer bereikbaar.

In onze bosschen ziet men zoowel de inheemsche boomsoorten als de exoten, met slechten stamvorm, als sprekende getuigen van minder wenschelijk boschbeheer.

Evenals de boschbouwers in Noord-Europa zullen wij op onze breedtegraad er toe moeten overgaan, beter bosch, beteren stamvorm en beteren boschgrond tot stand te brengen met de middelen die ook de Noord-Europeanen aanwenden.

In ons land heeft men jarenlang de diepe grondbewerking als de meest gewichtige maatregel bij boschaanleg beschouwd.

In Noord-Europa wordt deze slechts in bijzondere gevallen toegepast. Wat in ons land met de grondbewerking beoogd wordt, het sneller aanslaan en doorgroeien van jong boschplantsoen wordt ook bereikt, helaas ten koste van de Egyptische kwalen, die in latere jaren ontstaan.

Deze Egyptische kwalen ontstaan in de eerste plaas in de bosschen waar het evenwicht ontbreekt, het evenwicht in de natuurlijke fauna en flora.

Sprekende getuigen van de meening dat de diepe grondbewerking voor boschbouw meestal onnoodig is, zijn de mijnhout bosschen, die een eeuw geleden op nagenoeg onbeweekte heidegrond uit zaad zijn ontstaan. De grovedennen die thans nog uit dien tijd doorgroeien zijn de beste, die wij in ons land kennen.

Natuurbosschen over de heele wereld zijn ontstaan zonder grondbewerking.

De honigzwam bespeurt men het meest op diepbewerkte grond waar een zure begroeiing is ondergewerkt.

Het wegvallen van topscheuten ontstaat door insecten die worden aangelokt door het weke hout der te snelgroeiende loten.

Een meer natuurlijke minder snelle groeiwijze met kortere topscheuten, maar hardere houtvorming, voorkomt dit gevaar bij de nieuwe aanplantingen.

De gewenschte boschgrond die het evenwicht zal doen ontstaan, ook in nieuwen boschaanleg, komt tot stand door de bodemfauna die tegen zonbestraling beschermd wordt door het boschafval.

Dit alles bevordert boschgrondvorming en harmonische ontwikkeling, die niet door Egyptische kwalen geremd wordt. Grondbewerking die in land- en tuinbouw als noodzakelijk wordt beschouwd, is in den boschbouw nimmer hoofdzaak.

In Noord-Europa worden moerassen en veenstreken drooggelegd voor boschgrondverbetering en nieuwe bebosching. In Nederland wordt bosch tot stand gebracht op den meest drogen en onvruchtbaarsten grond en onder beide omstandigheden heeft men succes.

In Noord-Europa tracht men in de natuurbosschen of wat daarvan als cultuurbosch nog aanwezig is, variëteiten te vinden die in groeiwijze en houtvoortbrenging uitmunten boven de massa, om daarvan zaad te winnen.

De geweldige toename van de papier- en cellulose-industrie in die landen, die den fijnspar als grondstof vereischt, veroorzaakt een toenemende belangstelling voor een variëteit die men „kamgran“ noemt. Deze spar die ook in ons land gevonden wordt, schijnt iets sneller te groeien en witter hout te bezitten dan de gewone fijnspar. „Kamgran“ heeft takken die alleen aan de onderkant met korte uitloopers bezet zijn als een haarkam.

In hoeverre deze variëteit waarde kan hebben voor onzen boschbouw is mij niet bekend, ik haal dit slechts aan als voorbeeld waarnaar men streeft in die landen.

De Laplandsche *Pinus sylvestris* die van alle *Pinus* variëteiten den mooiste stamvorm heeft, is tot in het zuiden van Zweden te vinden en de Duitsche variëteit die men een eeuw geleden in Zuid-Zweden heeft aangeplant, is mislukt door den slechten stamvorm en te snelle groeiwijze.

De in Noord-Europa algemeen voorkomende masurberk met zijn grilligen stamvorm en hout als wortelhout*) dat per gewicht wordt betaald door de meubelmakers, wordt thans in Finland op groote schaal aangeplant voor de triplex-industrie. In Zweden heeft men reeds eenige jaren geleden een espenvariëteit ontdekt, met grootere bladeren en snellere groeiwijze, dan de normale *Pop. tremula*. Met deze soort worden thans veredelingsproeven genomen, door bestuiving met Amerikaansche *Populus*-soorten.

Op de Laplandsche bergheilingen met een zomergroei-tijd die slechts van 21 Juni tot 1 September duurt, wordt in de laatste jaren bosch aangelegd van Siberischen lariks, de eenige boomsoort die op zoo hooge breedtegraad een bevredigend resultaat kan geven. In Zuid-Zweden mislukt deze lariks, evenals in ons land.

De voor boschbouw beschikbare grond in Nederland is te beperkt, om te kunnen verwachten, dat hier een zelfde belang op het spel staat als voor den boschbouw, als in Noord-Europa, maar wij zien op boschbouwgebied perspectieven, die in hooge mate onze belangstelling opwekken.

Wanneer wij het werk der boschbouwers in Noord-Europa bewonderen, dan voelen wij onwillekeurig dat er aan de boschbouwkunst in Noord-Europa nog veel ontbreekt, hetgeen door de bestrijding van de Egyptische kwalen niet wordt opgeheven.

In het barre klimaat van Noord-Europa groeit uitsluitend naaldhout met berkenstruiken en in Zuid-Zweden groeit loof- en naaldhout gemengd, evenals in ons land.

Op onze heidevelden en stuifzanden zijn de minder eischende naaldboomen beter op hun plaats dan loofhout, maar toch is loofhoutstruikgewas, als ondergroeiing, de voorwaarde voor boschgrondvorming. Dit alles heeft de praktijk ons voldoende geleerd.

De Noord-Europeanen hebben boschboomzaden op zaai-bedden gestrooid om de opgekomen planten één of twee jaar later te kunnen selecteeren en de gewenschte groeiers als toekomstige eliteboomen in het bosch uit te planten. In Nederland kennen wij de eikenbezaaiing in het Liesbosch bij Breda, waar men alleen de gewenschte exemplaren zonder verplanting, laat doorgroeien en van dien aard zal in ons land wel meer te vinden zijn, maar van selectie bij naaldhoutplanten (andere dan grovedennen) heb ik nimmer gehoord. Aan een individueele behandeling van naaldhout (incl. alle exoten), is men in onzen boschbouw nog niet toegekomen.

Pinus sylvestris *Lapponica* groeit zoover zuidelijk als het plantje *Linnaea borealis* in het bosch te vinden is en *Abies alba* groeit niet verder noordelijk, dan waar dit kruipende plantje verschaft. Ons land ligt te zuidelijk voor den groei van deze plant en ons atlantisch klimaat stelt andere problemen in den boschbouw, mijns inziens verder strekkend, dan in den Noord-Europeeschen boschbouw.

Het lang begeerde Nederlandsche Arboretum (in aanbouw) zal in de toekomst, naar wij hopen, onze wenschen bevredigen.

*) In ons land komt deze berk ook voor.